



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza,
w sprawie **P.K.**

skazanego z art. 279 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 29 listopada 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Rejonowego w Sosnowcu

od wyroku Sądu Okręgowego w Sosnowcu

z dnia 27 marca 2023 r., sygn. akt V Ka 945/22,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Sosnowcu

z dnia 12 października 2022 r., sygn. akt IX K 32/20,

**uchyla wyrok w zaskarżonym zakresie, tj. rozstrzygnięcie w pkt. 1a
wyroku i w tej części sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Sosnowcu w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 października 2022 r., w sprawie sygn. akt IX K 32/20, Sąd Rejonowy w Sosnowcu uznał oskarżonego P.K. za winnego dokonania trzech czynów popełnionych na szkodę A.K. i P.K. (rodziców oskarżonego - czyny opisane w pkt 1-3 wyroku), przy czym co do dwóch z nich (pkt 1 i 2 wyroku) ustalił, że popełnił je wspólnie z inną osobą (czyn pierwszy, kwalifikowany z art. 278 § 1 k.k.; czyn drugi z art. 279 § 1 k.k. i art. 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.). Za czyn w pkt 1 wymierzył oskarżonemu na podstawie art. 278 § 1 k.k. karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z pkt 2 na podstawie art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. karę roku pozbawienia wolności, zaś za czyn z pkt 3, kwalifikowany z art. 288 § 1 k.k., wymierzył mu na podstawie art. 288 § 1 k.k. karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. Jako karę łączną orzekł rok i trzy miesiące pozbawienia wolności (pkt 4 wyroku), a na poczet tej kary orzekł o zaliczeniu okresu zatrzymania (pkt 5 wyroku).

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego, który zarzucił wyrokowi:

„1. obrazę prawa procesowego tj. art. 12 § 2 k.p.k., mającą wpływ na treść orzeczenia, poprzez niewyrażenie zgody przez Sąd na cofnięcie wniosku o ściganie wobec P.K. tj. osoby najbliższej pokrzywdzonym, z uwagi na niepodzielność wniosku o ściganie, podczas gdy z treści art. 12 §2 k.p.k. wynika, iż zakaz ścigania tylko niektórych sprawców przestępstwa nie odnosi się do osób najbliższych pokrzywdzonym, co w konsekwencji doprowadziło do niezasadnego prowadzenia postępowania w sprawie, w sytuacji gdy zachodziły podstawy do umorzenia postępowania w oparciu o treść art. 17 pkt 10 k.p.k., co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą w rozumieniu art. 439 §1 pkt 9) k.p.k.,

2. obrazę prawa procesowego tj. art. 12 §2 w zw. z art. 16 §1 k.p.k. poprzez zaniechanie pouczenia pokrzywdzonych na etapie postępowania przygotowawczego o skutkach złożenia wniosku o ściganie, w tym niepodzielności podmiotowej wniosku oraz błędnym pouczeniu o możliwości swobodnego cofnięcia wniosku o ściganie w każdym czasie, co doprowadziło do powstania u pokrzywdzonych błędnego wyobrażenia na temat skutków złożenia wniosku o ściganie, a w konsekwencji do nieskutecznego złożenia wniosku”,

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania.

W apelacji został sformułowany, jako alternatywny, zarzut rażącej niewspółmierności orzeczonych kar jednostkowych oraz kary łącznej.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w Sosnowcu wyrokiem z dnia 27 marca 2023 r., w sprawie o sygn. akt V Ka 945/22, orzekł w sposób następujący:

„1. zmienia wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że:

a) uchyla rozstrzygnięcia zawarte w punktach 1,3,4 i 5 oraz na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 kpk umarza postępowanie wobec P.K. o czyny przypisane mu w pkt. 1 i 3, tj. o czyn zabroniony z art. 278 § 1 kk i o czyn zabroniony z art. 288 § 1 kk,

b) w pkt. 2 uznaje oskarżonego P.K. za winnego tego, że 16 stycznia 2019 roku, w S., wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, usunął dokumenty w postaci dowodu rejestracyjnego pojazdu marki O., nr rej. (...) wraz z polisą ubezpieczeniową H., dowodu rejestracyjnego pojazdu marki O., nr rej. (...) wraz z polisą ubezpieczeniową E., dowodu rejestracyjnego pojazdu marki O.1, nr rej. (...), dowodu rejestracyjnego pojazdu marki B., nr rej. (...), dowodu rejestracyjnego przyczepy SAM, nr rej. (...) wraz z polisą ubezpieczeniową P., dowodu rejestracyjnego przyczepy N., nr rej. (...) wraz z polisą ubezpieczeniową P. oraz świadectw kwalifikacyjnych nr (...) i nr (...), którymi nie miał prawa wyłącznie rozporządzać, tj. przestępstwa z art. 276 kk i za to na podstawie tego przepisu wymierza mu karę 3 (trzy) miesięcy ograniczenia wolności w postaci nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 (trzydzieści) godzin w stosunku miesięcznym,

c) na podstawie art. 63 § 1 kk na poczet orzeczonej kary ograniczenia wolności zalicza oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od 17 stycznia 2019 roku godz. 0.40 do 18 stycznia 2019 roku godz. 18.45, przyjmując że jeden dzień pozbawienia wolności jest równoważny dwóm dniom ograniczenia wolności i uznając karę ograniczenia wolności za wykonaną w wysokości 4 (cztery) dni,

2. zwalnia oskarżonego z kosztów sądowych postępowania odwoławczego, którymi obciąża Skarb Państwa.”

Od tego wyroku kasację na niekorzyść oskarżonego w zakresie rozstrzygnięcia o umorzeniu postępowania wniosł prokurator, zarzucając wyrokowi:

„1. rażące naruszenie art. 12 § 3 k.p.k., mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, poprzez przyjęcie, że Sąd Okręgowy w Sosnowcu., orzekając jako sąd odwoławczy, był uprawniony do wyrażenia zgody na cofnięcie wniosku o ściganie dokonane przez pokrzywdzonych A. i P. K. podczas gdy

negatywne stanowisko w tym przedmiocie zostało uprzednio wyrażone przez sąd I instancji w toku rozprawy w dniu 16 lutego 2021 roku, a sąd II instancji nie był uprawniony do zmiany tej decyzji, co skutkowało niezasadnym umorzeniem postępowania wobec P. K. w zakresie zarzuconych mu czynów, popełnionych na szkodę jego rodziców,

2. *rażące naruszenie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, poprzez jego zastosowanie i umorzenie postępowania karnego przeciwko P. K. w zakresie czynów wskazanych w pkt 1, 3, 4 wyroku Sądu Rejonowego w Sosnowcu., o sygnaturze IX K 32/20, w sytuacji kiedy nie doszło do skutecznego cofnięcia wniosku o ściganie złożonego przez jego rodziców, wobec braku zgody sądu, a zatem nie zaistniała przesłanka umorzenia postępowania,*

3. *rażące naruszenie art. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i art. 424 § 1 k.p.k. art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. mające istotny wpływ na treść orzeczenia poprzez niewłaściwe rozpoznanie apelacji obrońcy i dokonanie nieodpowiadającej powyższym uregulowaniom kontroli odwoławczej z przekroczeniem granic kontroli instancyjnej, w toku której sąd odwoławczy nie dążąc do wyjaśnienia okoliczności sprawy mających szczególne znaczenia dla jej rozstrzygnięcia i nie stosując art. 449a § 1 k.p.k., nie dokonał zwrotu akt sprawy sądowi I instancji w celu uzupełnienia uzasadnienia wyroku o elementy dotyczące powodów, które zdecydowały o niewyrażeniu zgody na cofnięcie wniosku o ściganie, co było absolutnie niezbędne dla prawidłowego wyrokowania i rozstrzygając niewłaściwie powstałe wątpliwości, dokonał w tym przedmiocie, w sposób nieuprawniony i zupełnie dowolny, własnych ustaleń, opartych jedynie na domniemaniach, bez zapoznania się uprzednio z rzeczywistymi intencjami sądu meriti, co miało w niniejszej sprawie fundamentalne znaczenie dla oceny zasadności zarzutów wskazanych w apelacji obrońcy i jednocześnie uniemożliwiło rzetelne przedstawienie, z jakich powodów sąd II instancji orzekł w zaskarżonym wyroku odmiennie, albowiem nie mógł skutecznie zanegować poglądów sądu I instancji, co do których nie miał wiedzy i czynił jedynie założenia ich dotyczące, w wyniku czego doszło do niezasadnego umorzeniem postępowania wobec P.K., w zakresie zarzuconych mu czynów popełnionych na szkodę jego rodziców”.*

W konkluzji domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Sosnowcu.

Kasację na rozprawie poparł prokurator Prokuratury Krajowej, zaś oskarżony wniósł o jej nieuwzględnienie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja w zakresie zarzutu w pkt 1 i 2 okazała się zasadna. Niezależnie od tego, czy postanowienie wydane przez sąd pierwszej instancji o odmowie wyrażenia zgody na cofnięcie przez rodziców oskarżonego wniosku o ściganie zawierało właściwą podstawę prawną (w postanowieniu podano art. 12 § 2 k.p.k.), to jasne jest, iż zawierało ono jednoznaczną decyzję tego sądu, która uniemożliwiała uznanie, że cofnięcie wniosku o ściganie było skuteczne (por. art. 12 § 3 k.p.k.). Przepis art. 12 § 3 k.p.k. wyraźnie określa, że cofnięcie wniosku o ściganie już po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu (wtedy bowiem rozpoczyna się faza postępowania sądowego; por. np. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom I*, Warszawa 2014, s. 112) wymaga zgody sądu, a zgoda ta może nastąpić do zamknięcia przewodu sądowego **na pierwszej rozprawie głównej**. W tej sprawie sąd pierwszej instancji wydał postanowienie, którym nie wyraził zgody na cofnięcie wniosku o ściganie (pomimo zgody prokuratora, który wniósł akt oskarżenia), a po zamknięciu przewodu sądowego wydał wyrok skazujący. W takiej sytuacji nie było więc możliwości, aby to sąd odwoławczy wydawał odmienną decyzję co do wniosku (niezależnie od tego, że procedował już po zamknięciu pierwszej rozprawy w sądzie pierwszej instancji). W piśmiennictwie wskazuje się zasadnie, że stylizacja przepisu art. 12 § 3 k.p.k. dowodzi, iż termin do skutecznego cofnięcia wniosku został odniesiony do jednego z etapów rozprawy głównej, tj. przewodu sądowego (rozdział 45), a ponadto ograniczony został tylko do pierwszej rozprawy głównej, co oznacza, że w wyniku jakiegokolwiek zamknięcia przewodu sądowego w toku pierwszej rozprawy głównej pokrzywdzony traci uprawnienie do cofnięcia wniosku o ściganie (M. Kurowski [w:] D. Świecki [red.] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, teza 20 do art. 12). Skoro więc pokrzywdzony w terminie (przed zamknięciem przewodu sądowego) złożył wniosek o wyrażenie przez sąd zgody na cofnięcie wniosku o ściganie, zaś sąd *meriti* wydał postanowienie negatywne co do tego wniosku, a następnie wydał wyrok, to kwestia wniosku

pokrzywdzonych o cofnięcie wniosku o ściganie nie mogła już się w żaden sposób pojawić procesowo w toku dalszego postępowania karnego, a zatem, nie mogła stanowić podstawy do rozważań i procedowania co do wniosku, tak przez sąd odwoławczy, jak i przez sąd pierwszej instancji, gdyby sąd odwoławczy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania (por. postanowienia SN: z dnia 11 sierpnia 2000 r., I KZP 19/00; z dnia 7 marca 2013 r., V KK 481/12; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 112). Z tych powodów wydanie przez sąd odwoławczy postanowienia o wyrażeniu zgody na cofnięcie wniosku o ściganie odbyło się z rażącym naruszeniem przepisu art. 12 § 3 k.p.k. (pomijając już fakt, że nastąpiło już po zamknięciu przewodu sądowego w sądzie odwoławczym – na etapie ogłoszenia wyroku; k. 683), co w konsekwencji doprowadziło do niezasadnego umorzenia postępowania, o czyny wskazane w pkt 1 a wyroku (zarzut w pkt 2 kasacji). Natomiast nie był zasadny zarzut w pkt 3 kasacji, albowiem kwestia odmowy wyrażenia zgody na cofnięcia wniosku o ściganie nie musi być uzasadniona (nie podlega bowiem zaskarżeniu), a tym bardziej – nie musi być elementem uzasadnienia wydanego wyroku.

Z tych wszystkich powodów konieczne stało się uchylenie wyroku w tej części, której kasacja dotyczyła, tj. niezasadnego umorzenia postępowania i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu. Już na koniec dodać trzeba, że przedmiotem kasacji nie mogło być rozstrzygnięcie w pkt 1 b wyroku sądu odwoławczego, albowiem z uwagi na rodzaj rozstrzygnięcia prokurator nie mógł skarżyć tego wyroku na niekorzyść (art. 523 § 3 k.p.k.)

[M.S.]

[ał]